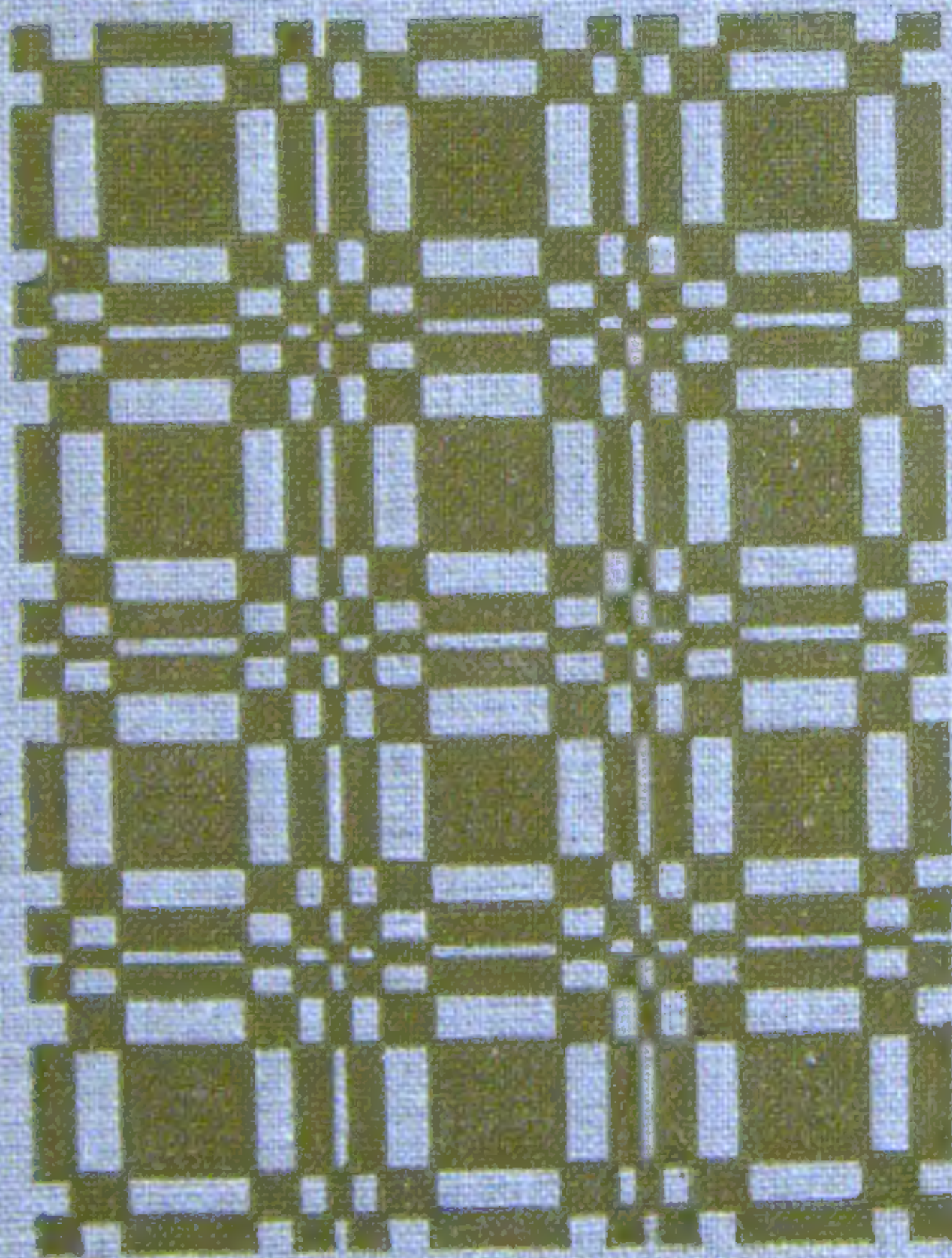

БІБЛІЯТЭКА БЕЛАРУСНАЙ ПЭЭЗІІ

ГЕНАДЗЬ ПАШКОЎ

**ГЕНАДЗЬ
ПАШКОЎ**

CREATING
A PORTRAIT

БІБЛІЯТЭКА БЕЛАРУСКАЙ ПАЭЗІІ

ГЕНАДЗЬ ПАШКОЎ

КРОКІ

Вершы, паэма

**МІНСК
«МАСТАЦКАЯ
ЛІТАРАТУРА»
1988**

ББК 84 Бел 7

П 22

Рэдакцыйная калегія:

*Рыгор Барадулін, Ніл Гілевіч, Максім Лужанін,
Пімен Панчанка, Максім Танк*

Книгу составили лучшие лирические стихотворения и поэма «Девочка с голубым мячиком». Поэзия лауреата премии Ленинского комсомола Белоруссии Геннадия Пашкова — это размышление над современными проблемами и над тем наследием, которое оставили нам наши деды и отцы, воины и хлебопашцы, тревога за будущее нашей планеты, всего человечества, это светлая песня любимой...

П $\frac{4702120200-011}{М 302(03)-88}$ 112—88

ISBN 5-340-00112-1

© Выдавецтва «Мастацкая літаратура», 1988.

★ ★ ★

Стыне ў ядраных кроплях расы
халадок верасной зараніцы.

Ліставея
у нетрах лясных
на імгненне
улеглася быццам.

Затаіліся
лес і зямля.

Ліст апошні
вось-вось сарвецца.

Здрыгануўся, стрывожаны, я:
ліст апошні...
ці сэрца?

1967

Імчаць нас да ракі
узмыленыя коні,
цяпло тваёй рукі
ў маіх далонях.

Плыве і кружыць вея.
Далей, далей ад хат.
І светлая надзея,
і стрыманы пагляд...

Прылёг стамлёны вецер,
застылі чуйна коні.
...Апаленыя вусны
трапечуцца ў палоне...

1967

МЛЫН

Дзедам старым
на пагорку млын
кашляе —
грудзі застуджаны,
а вечарам
сонца хаваецца ў ім,
і вецер начуе
у крылах натруджаных.
Ледзь зварухнецца —
застогне адчайна,
спрабуючы ўвысь падняцца.
Дзівак, не ўзнёсся ў век
паравы,
што ж
у атамны парывацца?!

1971

За скрыжаваннем пуцявін,
у прахалодзе жытніх сцежак
знайшоў я васільковы ўзмежак,
дзе вабіць ціша на спачын.

І там, спякотнаю парою,
сушылі вусы каласы,
аднекуль ціха галасы
плылі сюды забытай мрой.

Зямля, як матчына далонь,
калолася і пахла хлебам,
і васілёк над галавой
бязвоблачным гайдаўся небам.

І мне здавалася, што зноў
я пачынаю жыць спачатку,
зрываць з усіх першаасноў
іх таямнічую пачатку.

Мне, як вяртанне да жыцця,—
адбітак радасці глыбіннай,
дзе дрэмле выбух пачуцця
і лёгкасць крылаў галубіных.

Варочаюцца скразнякі
у кроквах, шашалем пабітых.
Над азярынай саснякі
журбою выраяў спавіты.
І шыба з-пад брыва страхі
ў цяжкім сінее задуменні.
На дрэвах светлыя вярхі,
спакой мурожны ў загуменнях.

На сонцы струны павуціння
над стылаю дрыжаць ігліцай,
і воблачкам празрыстым сіні
ля сухастоін дым клубіцца.

Як зоры, гаснуць журавіны,
а глянь пад елачкі: брыдзе
баразной

баравік

баравінны

з баравіяткамі

у барадзе.

1975

ЗАЗІМАК

Цецерукамі маразы
на такавішчы адвячорка,
дзе купкі стылае лазы
бягуць да проламкі з пагорка.
Прыгрэты хрумсне недзе сук,
а іней наплыве, як пер'е.
Нібы забытае павер'е,
у шыбіну нясмелы стук...
Бярозавых вязанка дроў
сагрэе рукі і ўспаміны,
і хату ты сваю пакінеш,
задуманы, блукаеш зноў.
Твае да раніцы сляды
пазанясе, пазамятае,
і больш ніхто не памятае,
дзе такавалі халады.

1975

★ ★ ★

Пад Новы год завеі калядуюць,
завеі сноў і сцюжы давідна.
І толькі ты адна,
зусім адна,
перабіраеш сцішанасць лясную
сваіх надзей, разваг і таямніц,
што мне павек
не адшукаць здагадкі...
А пад вачмі —
праменьчыкамі складкі
і сполахі трывожных зараніц.

1975

БАЦЬКА

Не ўсё пабачыў,
перажыў не ўсё,
бо сорака восьмы —
дата нараджэння —
знямоглае
шчаслівае ласё
між прагных траў
і смяглага карэння.

Ды ўсё ж я звездаў
жах пякельны той,
што над зямлёй
няшчадна пракаціўся,—
яго скразны і несціханы
боль
асколачкам ля сэрца варушыўся.

На досвітку
маіх зялёных год
грукоча зноў
трывожная часіна —
сняжын на шыбе
сіні карагод,
калматых броў
густая баравіна.

Запомніў крокі бацькавы,
мароз,
палынны пах
салдацкай гімнасцёркі,
а за акном
світалі ад бяроз
яго дарог
пакатыя пагоркі.

І сёння я
у стылае акно
гляджу з трывогай
скрозь экран праталіны,
хоць ведаю —
баліць яно даўно,—
з апошняга не вернецца
шпіталя ён.

1975

ЖУРАЎЛІНАЯ ПАРА

Нараджаецца крык —

адыходная песня

на злome саспелага лета.

Прачынаюся рана

і ўсё не магу зразумець:

ці прыйшла назусім,

ці яшчэ тваю толькі прыкмету

на смарагдавых сажалках вецер пагойдвае ледзь.

Валакушай туман

ля паніклых альшын

над затокаю цёмнаю плавае,

багуновых палян

стыне сінь ля старога маста.

Гэты крык яшчэ ў сне

жалудом прабіваўся скрозь смяглыя травы,

праз імшарнік крушынавы ў мокрую ноч прарастаў.

Мне трывожна.

Адкуль столькі ціхага смутку

і столькі зямное журботы:

бо расстанне не ў цяжар, што новую стрэчу нясе.

Нараджаецца крык

і зямлю спавівае употай,

белагрудае рэха звiніць у апалай расе.

На зямлі жураўлінай спрадвеку вядзецца такое.
Жураўліная песня глыбіннай любоўю жыве,
калі спее на купах

за чорнай аернай ракою
з журавінамі звонкімі
ў ранішняй іх ружаве.

Я іду на пагорак, прапахлы ржаною саломай,
дзе шчаціцца здзічэла
мядзяным іржэўнікам дол,
дзе прасвечаны насцеж бярозавыя вакаёмы
з іх дзяржавай бяrvянай
садамі засцененых сёл.

Дагараюць зыбуча над полем барвяныя зоркі.
Колькі іх на зямлі...
Толькі б сэрцам усе палічыць.
...Неўтравелая памяць — жвіровыя горкі...
Зоркі... Зоркі...
Скразнякі багунамі прагорклі,
і калінавай гронкай
спее дзень у мяне на плячы.

Я, што дрэва, стаю,
і спацелае чую карэнне,
і на вечнае поле рукі цяжкія кладу,
тканкай кожнай лаўлю
павучынкi вільготнай асенняй
ціхі ранішні звон
і сярэбраную халаду.

І, здаецца, жыццё

мне відно да атожылкі кожнай.

Што мне сытае шчасце?!

Ёсць шчасце світальных дарог.

Я хацеў бы пражыць...

Я хацеў бы...

І, думаю, можна

да пылінкі згарэць

на зямлі ад балючых трывог.

Як гарэлі сыны

на кастрах,

ланцугамі прыкутыя,

на свінцовым вуголлі

да іскры апошняй крыві.

Дык чаго ж, жураўліная песня,

крушынавым смуткам пакутуеш?

Ты на гордым крыле

над зямлёю світальнай пыві.

Там, на трактах вячых, стыхія вірыць электронная.

Ей гнязда раўнадушша

ў стрывожаным сэрцы не звіць,

покуль б'ецца з яго

неўтаймоўная роднасць стазвонная,

покуль крык жураўліны

на досвітках жніўных лавіць.

★ ★ ★

Вечар сіверны, сіні.
Між ляшчын і бяроз
блудзіць сцежкай ласінай
маладзенькі мароз.

Сцежка мкнецца з паляны,
дзе крыло сасняка
грэе духам смаляным
жытло лесніка.

На куп'і, што вугліны,
за расшчэпленым пнём
смаляць мох журавіны
кіслым агнём.

А у верасе цвілым,
як канчаецца мох,
ці маланка застыла?
Ці аленевы рог?

1977

* * *

Веча над барознамі —
чарнакрылы грай.
Свеціцца бярозамі
у зарэччы гай.

Выйдзеш на аселяцу.
Зжухла — не пазнаць.
Толькі лісце сцелецца
на рачную гладзь.

Аж звініць пагодная
у затоцы сінь.
Мо віры халодныя
прагна п'юць ласі?

Не...
Глыбінна ў небе,
бытта на вадзе,
павук рэактыўны
нітачку прадзе.

1978

ЛЯЎКІ

Дуб —

стагоддзяў ахоўнік —
ля Дняпровай лукі.
А вакол арахоўнік
і зялёны такі!

Пратаптана сцяжына
кім, калі ўпершыню?
Над сасмяглай ажынай
чмель снуе цішыню.

Гоман ціха ўзнікае
там,
на строме ўгары,—
каля рэчкі блукаюць
з той пары
вудары.

Дзесьці сум адгукнецца
у зялёных дубах.
І любоў
прама з сэрца —
як агонь,
на губах.

1979

* * *

Возера, налітае зарою,
пырскаюць касцянкi ля вады.
Светла мне.
Світальнаю парою
быць і быць, здаецца, маладым.

Не пра тое...
Не пра тую вечнасць я,
славахціўцы, самакаралі.

Радасную птушку чалавечнасці,
як прыкмету
самай вечнай вечнасці,
неба маладое,
акрылі!..

1979

ВЫСАКАГОР'Е

На сцежцы вятрыстай да стромаў
шурпаты граніт ірдзіцца.
Талі маладую стому,
высакагор'я крыніца.

Аблок ад снягоў не адрозніць.
Вуглеюць пячор правалы.
Грымучае рэха апоўзняў
рыкае на перавалах.

З грукатам,
з грудамі гліны
пранёсся валун па схіле.
Мне страшна:
я толькі пясчына.
Ці хопіць выстаяць сілы?..

Ды толькі ў цясніне —
цесна
ад дробязей, словаў прэсных
пра цёпленькі быт,
пра надвор'е.
...Бі, камнепад, балесна:
іду на высакагор'е!

1979

★ ★ ★

На пагорках гарыць беразак.
Растрывожаны гусі па вёсках.
Так журботна і радасна так
адпраўляць перабытыя вёсны.

Можа, хтось развітаўся са мной —
не віной жа пражытае лета!
Павучынкi плывуць над зямлёй,
нада мной
у крамяным паве́тры.

І прастора зямная мая,
што ў крышталёную сінь закавана,
да лісціначкі пахне уся
баразной,
і слязой,
і туманам.

1980

★ ★ ★

Старана мая лясная.
Б'е ў малінніку крыніца.
Сцежку кожную пазнаю,
дзе хадзіць і не стаміцца,

дзе між ясеняў чубатых
перад сонцам,
у тумане
паплыве нячутна хата,
спакваля чаўном растане.

Недзе птушка загалосіць
над пагаслай знічкай-зоркай.
Скрып падводы на дарозе
між сасонкавых пагоркаў.

Як цяпер, гэта заўсёднае,
толькі кожны раз па-новаму
успрымаю сваё роднае,
што не выказаць і словамі.

Ува мне ты — ўздых і выдых,
і гарачы пульс у скронях.
Як блакітны шчасця выбух,
захлісне мяне сасоннік.

Скласці б мне такую песню,
каб жыла у кожнай хаце,
каб была такая весня,
як і ты, радзіма-маці.

Край адвечнае любові,
дзе б ні быў,—
а мне здаецца,
што заўсёды маё сэрца
ў тваім полі жаўрай б'ецца.

1980

★ ★ ★

Была ты такою маленькай —
коскі ды канаплінкі,
танюсенькая былінка,
збітыя вечна каленькі.

Была ты такой непрыкметнай,
нібыта цябе й не было.
Грамамі кулялася лета.
Піліпаўкай бела гуло.

А потым — вясна...
І што сталася,
калі заквітнелася бела!
Дзявочае сэрца ўварвалася
у сэрца юначае смела.

Цвіў сад, і звінела над голлем
духмяна пчаліная ціша.
Дзяўчынка, як светлая доля,
ў пялёсткавым снезе ад вішань
на дошцы працёртай і белаі,
як смутная даль небакраю,
чыстае і нясмелае вывела слова:
«Кахаю».

1980

* * *

Як сіні плёс, шаша.
Віруе скрозь паводка.
Вяснеецца душа,
а сэрца — быццам лодка.

Між голля стылых лоз
за схілы небакраю
шашу бурлівы плёс
на вірчуках гайдае.

Я плоццю сам замешаны
на гэтай весняй буры.
Галінкаю алешыны
малюю я гравюры:
палын пазнаных сцежак,
смугу дарог няходжаных.

...А неба сіняй вежаю
над доляй распагоджана.

1980

КАРАКУМСКІ КАНАЛ

Ад прыскаў сонца і вады
ажно гараць лускою
чароды рыб, і чараты,
і катэр пада мною.

Што пальцы волатнай рукі,
арыкаў паралелі.
Здаецца, скрозь мацерыкі
ад жарыні памлелі.

І на выносных крылах хваль,
ажно застыла сэрца,
ускінуў смерч
сваю вуаль —
вось-вось
мяне кранецца.

Нібы прамчаўся
на арбе
«афганец» —
пыл і восы,—
і бераг
радасна табе
крычыць,
звонкагалосы.

**Бархан рудзее,
зверху — кобчык,
бы знак пустыні
цэнтравы:
на жарабцовым крыжы**

хлопчык

**стаіць —
і шапка з галавы.**

1981

Па-над Палессем верталёт.
Вясна ў загульнай сіле
шчапае рэчак крохкі лёд,
і ад паводкі — сіне.

Уразіць вока прыгажосць —
навокал хваль усплёскі.
Ды ў хвалях —
помні, ягамосць, —
па пояс стынуць вёскі.

А гэта і твая бяда,
і сэрца аж трапеча:
як там, дзе лютая вада,
жывеш ты, чалавеча?

Туманяць высі галаву
вятрыстаю хвілінай,
бо па-над Прыпяццю плыву
я з жураўліным клінам.

Пад намі родная зямля,
засіненая морам.
Як журавель, крылаты я —
давай жа пагаворым.

**Жураўка-жораўка,
мой брат,
крыло любві трывалае.
Нам родны бор з табою рад —
глядзіць вачмі адталымі.**

**Жураўка-жораўка,
парай, як мне
над вірным рэчышчам
узнесці песню,—
ёй пара
крылаць над краем
вешчаю.**

1981

* * *

Даследавалі вучоныя
матэрыю чалавека,
высветлілі дакладна:
можна з яе здабыць
шчэпаць руды жалезнай
для вырабу аднаго цвіка,
маленькую кроплю атруты —
блыху хіба што забіць;
вады —
прапаласкаць сарочку
і адпаведна — сумленне.

А я раздабыў Сусвет,
пачуўшы шчаслівы крык
маленькай маёй дачкі,
калі асвятлілі два сонцы,—
зялёныя дзве планеткі,—
калі дакрануўся далонек,
дзе грэлася мая будучыня,
і цалаваў у вуські,
дзе прарастала слова
жывучай матчынай мовы.

1981

З НАС КОЖНЫ МАЕ...

Сяргею Законнікаву

З нас кожны мае

свой грыбны барок,
які навечна ў сэрцы захавалі,
дзе нам зязюлі для цяжкіх дарог
■ імхоў зялёных сцежкі скукавалі.

З нас кожны мае

рэчку ў чаратах —
дармо, што там раўчук даўно усохлы, —
там шчупакі рудыя ў нератах,
што таплякі, пазарасталі мохам.

З нас кожны мае

вогнішча тае,
што толькі раз запальваем, магчыма,
яму у сцюжу згаснуць не дае
на ўсё жыццё абрапая жанчына.

З нас кожны мае

вечаровы сум
пад ліпамі дуплястымі хаціны...
З нас кожны мае светлую ад дум,
як і жыццё, адну навек,
Радзіму.

1982

арцам стаць дум
у парасці.

ўю і пяшчотай
рбіты кругавы,

кореткім быць і
аціць,

калі вакол

на мармуровых плітах —
такія хлопцы! —

Застывае кроў...

Ідуць гады,
усё па-свойму гоячы,
трывожных меней, меней галасоў.
Не дай мне, божа,

слых згубіць аднойчы —
жывую повязь сэрца і часоў.

1983

ДАРОГА ДАДОМУ

Над дарогай жаўранак світае.
Над гарою прадзіва дымоў.
Калі ёсць сцяжыначка да раю —
гэта тая,
што вядзе дамоў.

Рыжай гліны з мутнаю вадою
чарпане фарсісты чаравік,
і адразу згадваеш пра тое,
ад чаго у мітусні адвык.

На дарозе ўпарты статак стане,
ці не рогам грэбліва кране?..
Старажылка вёсачкі Малання
распазнаць стараецца мяне.

Тут пісаць бы пра зямлю у маі,
ды ўсё больш вяртаюся сюды,
як трывожным шрыфтам выклікае
тэлеграма хуткая бяды.

І трывожна, і шчымліва-млосна,
бо калі не вернешся, то зноў
сцеляць дым смаляны па-над вёскай
на світанні
меней каміноў.

Яшчэ вокны цеплынёй нябёсаў
ружавеюць пад напевам вос,
быццам перакрэсленыя лёсы,
дошкамі забітыя наўскос.

Але ў тым цябе не дакараю.
Тут шукаць віноўнікаў дармо.
Калі ёсць сцяжыначка да раю —
гэта тая,
што вядзе дамоў.

1983

ХАТА

Пад навіссю

бухматых арабін,
у траўным і шыншынавым падворку,
дзе у кустоўі зранку вераб'і
вядуць сваю птушыную гамонку,
ты знойдзеш хату.

Хілая яна:

даўным-даўно дзядамі збудавана.

Наводшыбе за вёскаю —

адна.

Не значыцца і ў «генеральным плане».

Ды перад ёй

укленчыць ты гатоў —
і пачуццё такое назаўсёды! —
за той агеньчык ад бярэмца дроў,
за агурок храбусткі з агарода,
за спеўных песень
ціхую журбу.

Скрозь вечнасцю зямною павявае.

Пасаджаную прадзедам вярбу

над сажалкаю вецер ледзь гайдае.

Тут гэтак многа застаецца нам.

І я заўсёды думаю пра тое —

а што, нашчадкі,
я пакіну вам,
каб назаўсёды,
вечнае,
святое,
калі, прайшоўшы ўсе свае шляхі,
цяпло аддаўшы ўсіх сваіх крывінаў,
замкнуўшы лічбы суджанай вяхі,
памкнуся ўслед за жураўліным клінам?

1983

СЕНАКОС

І. В. Акушку

Іван Вацлававіч!
Вакол такое лета!
Мінаючы птушыныя пасты,
іх песнямі расянымі апетыя,
ідзём касіць над рэчкаю кусты.

Ну і каса!
Такая не замучае.
І не сагне да вечара у крук.
Як маладзіца хмельная,
пывуча
так і звініць
і просіцца да рук.

Касі,
касі,
але не зарывайся,
не знось галовы купінам,
бо там
чыраначка у шэрань узвілася,
лапочучы трывогу пакладам.

Хай выспявае шэранькае дзіва,
хай цешыць вока,
радуе душу.

Ты не крычы над намі,
лапатлівая,
не бойся гэтай раніцы,
прашу.

Мы па душы і самі хлебаробы.
Пазналі пот,
гаркавы прысмак слёз.
У спадчыну займелі без падробак,
як гэта праца праведная,
лёс.

Іван Вацлававіч!
Вакол такое лета,
аж зелянее зёлкамі рука!
І маладзіца,
ад туману светлая,
падносіць збан
п'янога малака.

І колькі жыць той радасцю адведзена,
увесь страката-яркі ад палос,
да культу чалабітнага узведзены
наш сакаўны
да сонца
сенакос.

1983

КАПАТКЕВІЧЫ

Хай іншым дорыць глобус
чужыя астравы.
Вязі мяне, аўтобус,
у край той баравы,
дзе Пціч,
дзе Капаткевічы
сумуюць над вадой.
Там дзед, у лодцы седзячы,
вяслае барадой.

Б'юць дрыжыкі па скуры —
характарам размяк! —
У лодцы той панура
рагаціцца вядзьмак.

Сівы і барадаты —
як дзеду, мабыць, год, —
за раніцу пад хатай
скапыціў агарод.

Вязе казла дзед.
Страшыць.
Такі прысуд казлу:
«Не хочаш добрай пашы,
пацерабі лазу!»

Хоць праклінаюць жонкі
хібарку ля ракі,
крыкліваю гамонкай
заняты дзецюкі.

А выветрыць кішэні
вясёлы «Вецярок»,
упрошваюць калені
зваліцца ў чабарок.

А там
і дню спачынак
калышуць чараты,
і вывадак качыны
кульгае ад вады.

І гэтак пахнуць зёлкі,
плывуць,
як ад ракі,
на вуліцах пасёлка
рагоў маладзікі!

Над цёплай азярынай
перамяшаў туман
гаркавінку каліны,
вугельчыкаў дурман.

Такая вокал ціша!
Чуваць,
як нейкі птах

пяром дзяркатым
піша
паэму у кустах.

Хай іншым круціць глобус
чужыя астравы,
сядаю у аўтобус —
і ў край той баравы!!!

1983

* * *

Лясныя пагоркі.

То ціша.

То вецер барвовы.

Куды ні ступлю —

непазнанага столькі жыцця.

Ручайка караблік падхоплівае

папяровы,

і следам бяжыць

і верыць у нешта.

дзіця.

Асенняя далеч.

І хочацца крыкнуць пад вецер,
каб рэха сігала

аблочную сінь калыхаць.

Старому пытанню —

нашто я жыву ў гэтым свеце? —
шукаю адказ

і усё не магу адшукаць.

Гарлай — не гарлай,

а жыццё не абгоніш,

не вернеш.

Шумі — не шумі,

а яно адшумуе няўзпак,

і бессмяротнасць,
наіўна ў якую ты верыш,
усё ж не пазнаеш
і не адчуеш ніяк.

Спасцігнуць бы ісціну...
Можа, у гэтым адгадка:
за ўсё, што ты маеш,—
суровай цаною плаці!

Каб нехта сказаў
пры апошнім,
тым самым,
выпадку:
«Ён быў бессмяротны
душою сваёй
пры жыцці...»

1983

ПОЗНЯЯ РАЗМОВА

— Не вер жа нізкаму суду...
— Раскаяў позніх не прымаю...
— Дазволь тады
я завітаю,
хоць на хвіліначку
зайду...

— Прыйдзеш?..
— Прыйду!..
— ...Але не позна...
— Дык, значыць, можна?..
— Значыць, можна...

Што навуціна чараў злых,
цябе гардзіна захінае.
Аж глушыць выбухамі слых,
бягу,
і лесвіца крывая
усё збліжае нас,
збліжае,
і хутка
ціхае:
«Кахаю»,
задыханы,
закалыхаю.

Зірнула.
Шчоўкнула ключом.
Адгарадзілася плячом.
І запрасіла неяк чынна
ў пакой,
дзе быў яшчэ мужчына.

Два шкалікі на стол паставіла,
і, зелле дзелячы дваім,
яго як мужа
мне прадставіла,
мяне —
прыяцелем сваім...

1983

* * *

Імгненная юнацтва прыгажосць.
Як яблынька у маі, ты шчаслівая.
Сукеначка зраселая... І ёсць
штось у табе цнатліва-сарамлівае.

Світальнаю расінкаю дрыжыш,
п ўжо ад зор дыхнула першым холадам.
Маладзіковым садам ты бяжыш...
Таємна.
Зорна.
Молада.

...Не пазнаю ні слыхам, ні вачыма —
так аблятае з яблыняў імгла...
Няўжо нядаўна гэтая жанчына
дзяўчынкай тою юнаю была?!

1983

ДАРОГА Ў САХАРЫ

Папярхнуўся аўтобус,
заглух
сярод дзікай сасмяглай пустэльні.
Млее пекла біблейскага дух
на распаленай дымна
патэльні.
Адзінокі не спыніцца джып:
покуль раніца —
лепей праскочыць!
Смерч уздыблены у паранджы
і цябе заадно прапясочыць.
Без вады і без ценю —
крычы,
хто пачуе у мёртвай Сахары?
...Жоўта-зыбкая далячынь...
Пірамід геаметрыя ў марыве...
Між зямлёю
і небам рудым
адплываю, нібы аблачына.
Толькі ўсё ж,
нават кропляй вады,
упаду ў твае пушчы,
Айчына.

1983

ПАРТРЭТ СКАРЫНЫ Ў ПАДУІ

Эпохаў усіх ілжэгеніям,
усім сябелюбцам назло,
сумленне чыё
карэннямі

ў Радзіму

не урасло;

усім,

каму сніліся помнікі,
хто праг у граніце стаяць,
куды паімчацца паломнікі
каменьчыкі падбіраць;

усім,

хто пражыў чужым потам,
чужою крывёю —

назло,—

чыя манументы потым
кляйміла эпоха:

«На злом!»,—

на нас, з даўніны,

старажытнаю

памяткаю

праз вякі

глядзяць

чысцінёю блакітнаю

родныя васількі.

Ад тых, хто, ўзлятаючы,
падае

душою,—

адпрэчыцца свет.

...Партрэт Скарыны

у Падуі,

майго земляка партрэт...

1983

ДА УРАЛА!

**Будзеш ты пасля не рад
(ездзіў з ім нямала):**

— Падвязі мяне,
Булат,
сёння да Урала!

Што дарогі,
як вакол
стэп залёг кавыльны.
Шар Зямны
ляціць з-пад ног
грудакамі гліны.

Без ялею,
без абраз —
хто каму павінны?!
Рве прастору
тарантас,
нібы рэактыўны!

Як джыгіт,
то за рулём
быць табе джыгітам.
Зырка бліснула здалёк
паласа блакіту.

Ад спякоты
ля кашар
збіліся атары,
і з размаху —
прама ў твар
вечер,
стэп
ды хмары!

1983

* * *

Ледзяное мора на Таймыры.
Лашчыць сінь пагодную Каўказ.
Заспяваюць у гарах башкіры,
далятае песня і да нас.

Не падасць з бярлогі сваёй
злога
голосу напышлівасці звер:
праляглі імклівыя дарогі,
межавы асіліўшы бар'ер.

Будацкі ў бяссонні паставыя,
і скрозь далеч —
рэха навакол! —
лічачы пралёты верставыя,
б'юць па стыках колы цягнікоў.

Стэп прымаў, праслаўлены акынам,
і тайга, дзе плытка Об плыве,
і барханаў караван панылы,
і Памір з чалмой на галаве.

І куды ні рушу,
то, вядома,
розніцца асмужаны абшар,

але сустракае, быццам дома,
мацярынскай шчырасці душа.

Я вам, людзі,
так за ўсё удзячны,
і любоў да скону зберагу,
а іначай...
Як жа жыць іначай?
Не хачу,
не ўмею,
не магу.

1983

ТАЕЖНЫ ПАСЕЛАК

Вышэй за стрэхі —
бярозавых дроў
зіме ля камінку пагрэцца.
Ранку маладая кроў
на іней імжысты
ліецца.

Пахне бруснічнікам.
Пагодны знак —
дым не на гурбы кладзецца.
Прайшла маладзіца.
Зірнула так,
ажно прымарозіла сэрца!

Наледзь на студні,
што барада
зялёная вурдалакі.
— Ну, як вада?
— О-го-го вада!
Напэўна, зімуюць ракі?..

Ох, сібірачка,
каб я сібірак
быў,
то у гэтую сцюжу

узяў бы вядзерца тваё
і так
звёў бы ў тайгу ад мужа.

— Вядро паднясі...

Дык, значыць, здаля?

Гляджу, што не дужа гонкі.

Таму

не ты мяне,

а я

цябе

украду ад жонкі...

1983

Мерайцеся, людзі, на лясы.
Будзьце, людзі, гордымі, як рэкі,
і не дзеля вонкавай красы,
славяцца якой яны ад веку.
Не за спеў расяны салаўёў.
І не за туман на цёплых тонях,
дзе дымком прагоркла лазаўё
і так вуснам соладка ў палоне.
А за смеласць

быць ва ўсім сабой,
не згінаць ні перад кім каленяў,
хмарнай непагодаю любой
адчуваць зямную моц карэнняў.
І за тое:

рэчку выпрамляй,
заганяй у трубныя каноны,
яна...

Лепш высахне яна,
чым парушыць вечнасці законы.
Не ў суладдзі з фальшам галасы.
Не маўчаць паныла перад векам.
Мерайцеся, людзі, на лясы.
Будзьце, людзі, гордымі, як рэкі!

1983

Адчуваю і чую радзей —
пэўна, часу праява такая,—
як за паркам успыхвае дзень,
як за гмахамі ён дагарае.
Адрываюся ад зямлі,
і на крылах асмаленых
ветру
чадным дымам плывуць на гаі
адгрымелыя кіламетры.
Добры дзень!
Добрай ночы! —
крычу
і плюсю гады
у анкету я.
Мне б хвіліну...
Спыніцца хачу...
Я прашу...
А каго?
Сам не ведаю.
І ў сасмяглым, паніклым галлі
толькі рэха нашэптвае гаю:
«Адрываюся ад зямлі,
а да неба не далятаю...»

1983

НЕСПАЗНАНАЯ ПЕСНЯ

Аднойчы разбудзіць акно
зялёны пагляд Мілавіцы,
дзе млечная далеч адно
снягамі касмічнымі мжыцца.

Трывога накіне мне плашч
імшарных балот журавовых,
пайду,
дзе шчымліва,
хоць плач,
хвалююць нязнаныя словы.

**Зямля зараселая спіць.
Спяць злыя і добрыя людзі.
Чаму ж тады гэтак баліць,
трывогаю дыхаюць грудзі?**

Не вецер шалее наўзбоч,
а песня ў душы
асцярожна,
як ліст на асінцы,
ўсю поч
дрыжыць,
а сарвацца не можа.

1983

ПАД СУЗОР'ЕМ СТРОНГІ

Анатолю Вялюгіну

Не проста вудары —
заядлыя странгісты,
блукаем на зары
ў алешніках над быстрай.

Ліхтарыж у руках
затлеў маладзіковы,
б'е ў тапляках рака
зялёнаю падковай.

Здаровы снегу пах
выдыхваюць аблокі.
Крычыць на елцы птах,
як месяц, адзінокі.

Сузор'е па вачах
іскрыста красанула,
ударыла з карча
і лёску нацягнула.

Не хцівасці аброк!..
Жыцця — па поўнай мерцы.
Крыніца праз жвірок
струменіць прама ў сэрцы.

1983

Што пражыта —
мудрасці зарок.
Кожнаму прайсці сваё.
На тое
дорыць лёс
дарог цяжкі клубок —
тчэ жыцця
будзённыя сувоі.

Жыць бы толькі верай у цяпло,
ды цяпла —
звычайнага, зямнога,
а яшчэ —
каб ціха не было
ля твайго гасціннага
парога.

Каб у дзень,
цяжкім ці светлым быў,
лепшыя,
адданыя бясконца,
чашу з табой выпілі б сябры,
горкую,
салодкую —
да донца.

Што той лёс?

Няўмольныя гады

хай апаляць скроні серабрыста,—

толькі сэрцам

быць бы маладым,

праўдалюбам і максіmalістам.

1984

НА ЗЯМЛІ СПАКОНВЕЧНАЙ

А. Варановічу

Жывапіс асенняга пажару.
Снежаньская графіка лясоў.
Над выжарай — жаўры,
а ў імшарах —
смутак журавовых галасоў.

І ў тым свеце,
між лясоў і гацяў —
колькі мне адпушчана пражыць, —
не стамлюся бачыць і здзіўляцца,
захапляцца,
слухаць
і любіць.

Адыду, як лісце адыходзіць
пад крысо завейнае зімы.
Застануся толькі у прыродзе
я пад імем вечным

Шар Зямны.

Першы ліст
і першая завая...
Я слязы гаручай не ўтаю,
як душа ад шчасця анямее,
і як заварожаны стаю.

І ў тым свеце,
між лясоў і гацяў —
колькі мне адпушчана пражыць,—
не стамлюся бачыць і здзіўляцца,
захапляцца,
слухаць
і любіць.

1985

**ГУДЗЕВІЧЫ:
МАЙ, ТУМАН АД БЭЗУ**

Заблудзіся ў бэзавым тумане,
і пачуеш ля прыціхлых хат,
як звiніць,
звiніць — не перастане —
вечаровым званам саду сад.

Ацiшэў,
залёг пасля паводкі
загуляка-Нёман у траве.
На зямлі радзімай дым салодкі
і туман шчаслівы ў галаве.

З жытняй песняй
хлебасольна прымуць —
кожны госцю ў Гудзевічах рад —
дзядзька Белакоз і дзядзька Клімуць,
ну і дзядзька Пронька-дэпутат.

Як нашэсцяў лютыя навалы
дарагога знішчыць не змаглі,
як такія песні захавалі
і душу такую збераглі?!

Тут да продкаў блізкія дарогі,
тут пралёг у будучыню шлях,

бо усіх эпохаў перамогі
апявае вецер у палях.

Тут хлапчына,
чарамі абняты,
як усе паэты,
на начах
падымае ў млечны космас хаты
з глыбінёю Нёмана ў вачах.

Салаўю жалейка падпявае,—
і такі у песні гэтай клёк,
што да слёз пяшчотаю кранае
уватканы ў пояс
васілёк.

Ад любві не раздзімай пажару,
а схілі ціхмяна галаву,
пакланіся ў пояс хлебадару,
пакланіся нізка салаўю.

І прасі ў апошні дзень...
Як літасць,
як глыток апошні,
папрашу:
не з нагоды нейкай
урачыстасць —
гэты май хай вернецца
ў душу...

1985

ПРЫПЯЦЬ

Тваіх крыніц гаючых
выпіць
не здолеў час крутых вятроў,
мая любоў
і лёс мой,
Прыпяць,
калыска песень і дуброў.

І па вірах туманнай волі
ваду —
аж пеніцца зара —
нясеш шырока ўсцяж Нароўлі
і коціш міма Мазыра.

Пакуль зіма не ляжа злая
і плёсы не зашкліць мароз,
за хвалю пенную хапае
у чорным чадзе рудаваз.

Ступіўшы ў завадзь на калена,
каля кустоўя —
хто як дзе —
дзятва
і чаплі ў белай пене
палююць плотак у вадзе.

А побач хекам серабрыстым,
каб адпаведны быў настрой,
перабаўляюцца турысты,
як цыганы,
каля кастроў.

А змеркнецца —
над поймай іскры.

Мо хоча высвеціць наш век
з часоў сівых
вякоў няблізкіх
зямлі палескай чалавек?

І на пагорку старажытным,
дзе зораў бледных талака,
прыпаў дзіцём узмежак жытні
да млечных высяў малака.

А ў дубняках
на сцежках тайных
блукаюць здані туманоў,
сівыя, быццам бы паданні
ля Юравіцкіх курганоў.

І хочацца праз цемрадзь крыкнуць,
каб толькі — рэха ўсцяж ракі:
«Цячы, любоў і лёс наш,
Прыпяць,
злучай і сэрцы, і вякі!»

* * *

Мітусімся,
шукаем —
не ведаем самі чаго,
і чакаем надвор'я
з-за далечы ветранай часу,
спадзяёмся на заўтра,
нібыта не бачым таго,
што не робяцца явай
усе спадзяванні адразу.

А малым задаволіцца?..
Крылы раскіне душа,
і арліцай узмые,
і вокал акіне прасцягі,
толькі цень па зямлі
прамільгне смутнай зданню
крыжа,
што вяшчун несуцешны
нязбытнасці тых парыванняў.

Спіць пагорак самотны,
ад соснаў усохлых руды.
Тут музей эпітафій —
часцей недасяжнага —
шчасця.

**І як нехта падкажа:
«Куды у захмар’е,
 куды?
Чым вышэй узнясешся,
тым больш небяспечна
 упасці».**

Час надыдзе,
не злічыш апалін,
падбіта крыло.
І тады зразумееш:
жыццё не табе падуладна.
Але ўсё,
што няздзейснена,
можа, найпершым было
і навек застанецца,
а іншае ўсё —
другарадным.

1985

ЧОВЕН

Перуны,
абрываючы ў цемрадзі чорнай
ланцугі агнявыя,
раскаціста ў ночы гырчаць.
Як дэльфін,
узлятае на грэбені ўспененым
човен,
і — з размаху ў пясок,
толькі рэбрамі дошкі тырчаць.

Ці сарвала з прычалу,
ці нехта надумаў украсці?
Можа, буру хацеў
летуценнік які ўмаймаваць?..
Толькі ўсё ж мне здаецца —
аб бераг разбілася шчасце,
што пусцілася ў шлях,
не умеючы вёслаў трымаць.

Мы абломкі збярэм,
паўздыхаем самотныя тропкі
пад рытмічную
хваляў
уздоўж узбярэжжа
хаду.

**І распалім касцёр,
і, агню ахвяруючы дошкі,
мы свой човен адпусцім
на бурную гэту ваду.**

1985

Я РЫБАКОМ БЫЎ У АРЦЕЛІ

Засаланела юшка на кастры.
Не сцерпеў бас,
пазначаны здароўем —
было чуваць ажно за тры вярсты
салёнае рыбацкае выслоўе.

Таму і недавер у рыбакоў:
— Як развінецца невад,
то адразу
цягні канат, мацуй да паплаўкоў,
табе пад сілу гэткі абавязак.

Разводзяць невад пад вятрысты гул
панура хлопцы,
а п тае нагоды
сябе і іх у думках назаву —
лягальныя глуміцелі прыроды.

Пасля услых —
за слоўны перасол,
ды з таго жарту рады сам не буду.
— А ты, таварыш,
лепей глянь вакол,
што вырабляюць тут
электравуды!

Не любяць нас,
паднось хоць сто папер,
гаспадары
 прыватненькіх турбазаў.
А як тут раскашуе браканьер,
разводзячы пагібель і заразу!
Чые ляшчы набухлі ў чаратах?..
Што наш улоў у параўнанні
 з гэтым!

А сам жа чуў —
 учора нейкі птах
міністрам пагражаў нам
 і газетай.

Лавіся, рыбка, шчасце рыбака...
Грыміць матор,
а з невада,
з-пад ціны,
ледзь паспявае ўвішная рука
зялёныя вылузваць
шчупачыны.

Пад хмарамі імжэ далячынь,
і глыбіня пучыніцца пад намі,
і вецер,
 як накідка на плячы,
пралубянеў
 ліпнёвымі
 дажджамі.

ДОБРААХВОТНІКІ У ПЕКЛА

Тугі замкнуўся круг
над паласой няўдачы.
Давай збярэмся, друг,
удвух з табой паплачам.

Ты лёс не дакарай,
бо нам з табою, грэшным,
надзеяцца на рай,
згадзіся, братка,—
смешна!

Давай, накуль жывём
і на душы не змеркла,
па веніку вазьмём
і сіганём у пекла.

Над буданом, ля хат,
сышліся грозна
хмары,
бо там такое, брат,
усё у дзікім сквары.

За ўсе грахі,
за ўсё,
у чым мы вінаваты,

тут кару панясём,
як пойдзем брат на брата.

Агнём гальнік сячэ
бярозава-дубовы.

Ён,

каб было гарчэй,—
з дабаўкай палыновой!..

Асмаліць чорны дух.

Заенча глуха печка.

З яе абдымкаў —

бух! —

у стронгавую рэчку.

А потым,

як агнём,

пахрысціць нас вадзіца,

па кубачку вазьмём

бярозавай жывіцы.

Прыкінем, брат, давай:

вось пасля гэткіх лекаў

хіба патрэбен рай?

Хіба баяцца некла?..

1985

НАД ГЛУХАТОЙ, НАД МІТУСНЕЙ, НАД СТРАХАМ

Аліда,
Марыяна,
Антанела —
аглухлай плошчы
звонкая навела.

Аліда,
Марыяна,
Антанела...
На вуліцах абуджанага Рыма
жыццё няслася,
войкала,
грымела,
схаванае пад металёвым грымам.
І толькі тут, на плошчы, ля фантана
ігралі тры скрыпачкі апантана.

Як тры валожкі ля сцяжыны жытняй,
былі яны між сценаў старажытных —
Аліда,
Марыяна,
Антанела.

Сенаты засядалі атупела,
дзялілі свет,

на праўду клалі вета.
Была Мадоннай першаю
Ракета...
Зямля ад жаху
кожны дзень нямела.

Зямля абараніць сябе не ўмела.
Над ёй цяпер,
нібы лятункаў зыбкі,
смяяліся і плакалі
тры скрыпкі.

На стромыя хрыбты
і на лагуны
ад скрыпак тых
прадоўжыліся струны.
Між лужынай і грамавою хмарай,
між памяццю напята
і марай.

Яны звінелі
над прасцягам мора,
напята на заўтра
і на ўчора.

На вуснах ваша песня прамянула,
Аліда,
Марыяна,
Антанела...

МОЙ РОД — НАРОД ВЯЛІКІ

**Радаслоўную я
найвялікшую маю.
Я граніт у палях,
быццам кнігу,
гартаю.**

**Мне высокі закон
для жыцця і сумлення
гартавала спакон
не адно пакаленне
на сіберных вятрах,
на крывавах разорах.**

**...Разлілася зара
па граніце,
па зорах,
бо за ўсё заплаціў
род суроваю платай:
шчыравалі наўздзіў
разнамасныя каты!**

**Меней дбаў аб сабе
і па порах не ныкаў,
а ў цяжкой барацьбе
стаў Народам Вялікім.**

Зноў яго пазнаю.
Далучаюся смела.
Аб'яўляе вайну
бюракратам ссыцелым,
дэмагогам і тым,
хто чыноўнай персонай
бачыць вузка
сваім
інтарэсам
законы:

дзе шлагбаумам

рука:

«Маладым — апікуды!»,
дзе няма свежака,
бо баяцца прастуды,
дзе пахмельнай гразёй
нейчы лёс блудзіць горкі,
дзе зацяты фразёр
затушоўвае болькі.

Драбнасцей гучных слоў
хіба часу пасуе,
як гарачая кроў
у аортах пульсуе,

калі нешта баліць,
прадракаючы бедства,
і пытальянік вісіць
над жыццём Чалавецтва?

**Я спасцігнуў свой род.
Ганарыцца ёсць права.
Хто такія?
Народ.
Хто такія?
Дзяржава.**

1985

У МІХАЙЛАЎСКІМ ДОЖДЖ

І лясы,
і пагоркі,
і млын на раўніне крылаты —
я даўно
назаўсёды
у казачным часе ўвабраў.
...У Міхайлаўскім дождж,
да бяргвенца прамоклыя хаты.
Як брады у бяссмерце —
сцяжыны пад навісцю траў.

Што ж,
ідзі праз брады
у дрымучых алеяў гушчэчу,
спасцігай цішыню,
што такія бураны ўзняла.
...У Міхайлаўскім дождж,
як святло,
ападае на плечы.
Адзінокі вазок
выязджае на ўскраек сяла...

1986

СКРЫЖАЛІ ЛЕНІНГРАДА

І купалы

і шпілі над Нявой,
фантанаў іскрамётныя каскады —
суровы твар Гісторыі самой
на вуліцах і плошчах

Ленінграда.

Яна не толькі ў хмурых камянях,
у мармуры палацаў і ў граніце,
гісторыя сівее у палях,
дзе спяць героі ўсіх часоў —

глядзіце!..

Узвірыць ведер

пенную ваду,
і родных вёсак прыгадаю долю,
і ўкленчу я,
і ружы пакладу
на Марсаву

святое поле

болю.

Не абарваць

людскіх надзеяў ніць —
сябе суцешыш думкаю такою,

бо Ленінград

**на мужнасці стаіць
і ўсе навалы выстаю на тое.**

Тут Пушкіна

**надслухаю хаду,
пачую голас роднага Купалы
і ў свой дарожны**

з кнігамі

баул

вазьму лісток каля вады апалы.

**А паблukaю вуліцай любой,
гатовы з кожным за руку вітацца,
бо чысціню,**

спагаду

і любоў

я у вачах адчую ленінградцаў.

Імклівы лёт

Пятровага каня,

і крэйсер —

справядлівасці вяршыцель —

усё,

ва ўсім

вялікая яна,

як Ленінград,

Гісторыя —

вучыце!

ІМЕМ БАРЫКАД

Кажуць сёння,
як казалі ўчора,
(ісцінаю сталася спрадвек):
«Чалавека ачышчае гора,
глухне ад раскошы чалавек».

Як жа так?
Як тое суразмерыць?
Мы прыйшлі на свет
для шчасця жыць,
а яно —
не толькі ў шчасце верыць,
а найперш —
калі шчаслівым быць.

Што ж такое?
Мабыць, недарэчнасць?
Сэнс жыцця
не можам зразумець?
Быццам бы абдзеленаму нечым
трызніцца,
каб большае займець.

Клопатам уласніцкім заняты,
нехта аж да нітачкі прамок —

кожны дзень

кароткі век

зацята

ладзіць ён уласніцкі раёк.

Паўстае паволі барыкада —

баязлівасць,

хцівасць,

розны хлам —

а за ёй выпешчвае пагарду

дзелавы і важны гэткі хам.

Я сказаў святое:

«Барыкада» —

прараслі каменна жаўлакі:

барыкады —

супраць розных гадаў,

еднасць Сэрца,

Каменя,

Рукі.

Трушчылі улады і уладкі,

падстаўлялі грудзі

пад свінец

не для ўласнай печай барыкадкі,

дзе шчыруе сённяшні хітрэц.

Мала...

Ну, каму яшчэ там мала?!

Дзе парэшце гэтаму мяжа?

Хіба гора гэтак ачышчала
для таго,
каб ела нас іржа?!

Шлях жыцця...

Ён не бывае гладкім.

Ды на ім такі ўслаўляю лад:
дробненькія рушыць барыкадкі
імям тых,

мяцежных,

Барыкад!

1986

За чубы хапаюцца піты,
хто — у смокінгу,
а хто і негліжэ.
Дзёрзкі і задзірысты
калі ты,—
за вуглом дручок падсцеражэ.

Атрымаеш —
мыліць што губамі! —
сам не зломак,
можаш лупянуць.
Трасучы зрадзелымі чубамі,
войны міжусобныя ідуць
за вагу,
павагу
і за славу,
што як зоркі вокамгненнай
ніць.
Ад таго і слепнем мы памалу
да таго,
што трэба,
што баліць
не табе,
малому чалавечку
з іскраю нябеснай у вачах,

а ўсяму зямному Чалавецтву,
у каго Планета на плячах.

Колькі хлёсткіх слоў,
і ўсе — на вецер!
Па начах бяссонніца шкрабе.
А жыццё кіпіць
у белым свеце,
як — раней
і як — пасля цябе.

1986

* * *

Елкі над Расонамі
навіслі парасонамі.

Ледзь уднее —
дождж грыбны.
Ноччу —
навальніца
выпускае перуны,
свет руйнуе быццам.

У слупы б'е,
б'е у гаць,
і такое рэха,
што ляшчыннікі трашчаць
спелымі арэхамі.

Сыпанула так грыбоў,
што ля тратуара
пад бярэзінай любой —
была б толькі тара!

Ля азёрных берагоў,
калі ў гразь не ўгрузнеш,
можаш кошыкам вугроў
набіраць у лузе.

Дзядзька, бачачы,

што так

сена учарнее,

паразвесіў на платах —

робіць, як умее.

Замяшаўшы крута змрок

з ліўнем і азнам,

спеліць лета кіслы сок

доўга ля Расонаў.

1986

* * *

Пакуль першая смуга
жоўты ліст прарочыць,
спёка гэткая — уга!
Як у бор не збочыць?..

Перамлелы, дзень знямог
і на прахалодзе
каля Віліі залёг
ў верасовым мёдзе.

Пакуль вечар не ачах,
не ўцямнела ў шатах,
нацягаем з-пад карча
рыбін паласатых.

Спее юшка на кастры,
ажно ў соснаў смага:
пайшоў пах за тры вярсты,
як п'яны бадзяга.

Адыскрыцца. Адгарыць.
Зацярушыць вея.
Толькі вечна будзе жыць
гэткая падзея.

1986

НА КРЭЎСКАЙ ГРАДЗЕ

Каменне на ўзвышшах
ля стронгавых рэчак
ляжыць у траве
чарадою авечак.

Сівое,
памшэлае.
З веку якога?..
І хто, і чаму
нарабіў тут такога?

Смаляна дыхне ў твар
ядлоўцам узлесак.
Кудлаты віхор
узаўе жаўтапесак.

Займае дыханне
пад гэткім павевам.
Руіны муроў
учарнелі над Крэвам.

Успомніш —
так многа было перад намі!..
Увесь далягляд
пасівеў валунамі.

Гукні,
няхай нават
сляза праліецца,
каменная памяць
не адгукнецца.

І месячы ў мроі
чырвоную гліну,
іду я градою —
нямою былінай.

1986

МАНАЛОГ НА КАСТРЫШЧЫ

Смяемся,
і журбоцімся,
і плачам,
не паспяваем
за руплівым днём.

І, можа, жыць
не здолеем іначай,
як на зямлі спакон вякоў жывём.

І, можа, ўсё,
што мы перацярпелі
на ўсёй зямлі,
салёнае ад слёз,
хто б іншы,
нават
троххрыбетны целам,
не здолеў бы,
не выцерпеў,
не знёс.

Тут чалавек
стараннымі рукамі
груд кожны
над зярпаты перацёр.

Ды хлебадара —
так было вякамі —
жыццёвы шлях
узводзіў на касцёр,
на страшны той,
на жудасны,
расстайны,
дзе плавіцца і камень і браня,
дзе ўсё гарыць —
наяўнае і тайнае —
на той касцёр,
завецца што
вайна.

Яго агонь
не патухаў ніколі.
Пагасне тут,
а там — ізноў гарыць,
і вуснамі, апаленымі болем,
смяротнік шэпча:
«Жыць хачу я...
Жыць...»

Спрадвечны стогн!
Паслухаем курганне,
і стане ясна:
песні нашы ўсе —
пра маці,
пра зямлю
і пра каханне

той стогн глыбінны
носяць пакрысе.

Мы на кастры,
мы на агні знішчальным.
І ўсіх вуглёў

пад травяным пластом
ступнёю чуем
жар папераджальны,
пакуль Зямля
не ўспыхнула
кастром.

І праз Сусвет,
сузор'ямі што блішча,
палёў сабраўшы горыч і дарог,
на тым нязгасным
вусцішным кастрышчы
вядзём зямны
пра вечнасць маналог.

1986

ЖАНЧЫНА НА КАРАБЛІ

«Жанчына —
бог сцеражы! —
страшней ад стыхіі, Воўка»,—
на целе марскоў душы
напятая татуіроўка.

Раскаціста рэха качаў Дняпро
па задымленым плёсе,
на палубе як з-за пляча
«казла» забівалі матросы.

Лупілі касцяшкамі ў стол,
нібы раўнавагі кавалі,
а самі не ведалі, што
жанчыну да сну раўнавалі.

А выйшла з каюты яна,
і нехта з трывожнай пакутай,
у раніцу, быццам сп'яна,
выдыхнуў смагла:

«Да-ну-та...»

— Браточки!
Мадонна сама!..—
і столькі ў тым голасе млосці!

Разгублены кэп нездарма
пачухаў патыліцу штосьці:
— На тое жанчына і ёсць,—
сабе ў апраўданне ён скажа.

...З туманавай нітачкі штосьць
яна,
 задуменная,
 вяжа...

А што у расхрыстай душы
антыхрыста з татуіроўкай?!
«Жанчыну бог сцеражы»,—
мо першы раз моліцца Воўка.

1986

Назвала
халодным і ціхім,
калючая і раззлаваная.
Няўжо ты не чула,
што ўздыхамі
цябе называў я,
каханая,
чарацінкай тонкаю,
ветравой сасонкаю,
крамянай журавінкаю,
праменнаю расінкаю,
русяваю Купалінкай,
пралескай на праталінках,
самотнаю вярбінкаю,
жытнёвай васілінкаю,
асцінай каласовай,
дачкою верасовай,
мёдагалосай пчолкай,
квяцінай ружы колкай,
мяцеліцай юрліваю,
журавіцай журліваю,
калінай на марозе,
ручайкай у дарозе,
на цэлы свет
адзіную,

як шчасце гэта,
дзіўную,
я называў галубую
салодкай маёй
згубаю?

1986

★ ★ ★

Капяжы,
капяжы,
капяжы.
Малаточкі звіняць
над прыпаямі.
З шумавіння шуміць:
«Памажы.
Памажы,
а іначай прапалі мы».

Гэта ў сонечнай кузні
вясны
разбіваюцца душаў кайданы.
Гэта нашы
шумяць галасы
пад кірмаш
над грачыным майдапам.

Час крылаты,
час дзіўных праяў.
Кругаверць,
ап'янелая мрояй,
у якую бяздумна і я
акунаўся не раз
з галавою.

Колькі росных букетаў ламаў,
перш чым выпрашу

спелае лета.

Ад тых вёснаў мая галава
заквітнела сама непрыкметна.

Чым далей у зазімак іду,
тым выразней вясну адчуваю.
Не прашу больш

прыспешыць хаду

і чаромхі яе

не ламаю.

1986

* * *

Вось і ўсё,
адшумела лісцё
і зялёная радасць былая.
І шугае гаркавы касцёр:
што было
і што ёсць
дагарае.

Цішыню
урачыстыя сны
зноў калышуць на нітках бялесых,
і ў замглёную далеч вясны
ты глядзіш
цеплынёю пралесак.

1983

ДЗЯЎЧЫНКА З БЛАКІТНЫМ МЯЧЫКАМ

Паэма

Між аўтастрад
і дымных гарадоў,
дзе громам рэактыўным
грозна вее,—
зялёнаю абнятыя градой,
застыглі сцены спаленай Пампеі.

Ты паглядзі на вуліцы яе
парой,
як маладзік над шэрай вежаю
лампадкавы агеньчык разадзьме
і кладкі над каньёнамі падвешае.

Тады на брукаванку з камяніц
выходзяць цені,
прывіды начныя,
і падаюць на вулках чорных ніц,
а з цемрадзі шакал галодны вые.

Пагашаны начныя ліхтары
і сполахі нервовага неону,
а са званіцы ранішняй зары
ты не пачуеш радаснага звону,
хоць раніца крамяніцца для ўсіх
і ў кожнай ружавеецца былінцы.

Міндальны золак
камень абрасіў
на звілістай,

да горада,
сцяжынцы.

І гэтаю прабуднаю парой,
калі ў сіначы затрымціць прастора,
Памнея пільна беражэ спакой,
як астравок

між штармавога мора.

Але не той,

што дасць прытулак вам
пад гулам хваль у лютую часіну.

Гляджу спагадна,

веру даўнім снам
і гэты горад сёння не пакіну.

Напэўна, так зямлянін-астранаўт,
згасіўшы крылаў хуткасць светлавую,
пачне душой уражлівай кранаць
халоднай зоркі далячынь крутую —
трывожную глухую цішыню
панурай лавы ў фарбе той адзінай
пагаслага, астылага агню,
што стаў навекі зоркаваю глінай.

Пацягне тхлом з пустэльных камяніц.
І ўсё ў душы так скаланецца рэзка.

Замшэлы друз пасыплецца з паліц,
а пад нагою — выцвілыя фрэскі,
дзе ў камянях і проста на зямлі
адно што пыл віхуркаю віецца.
Тут адзіноту крыкам наталі —
ніхто на крык табе не адгукнецца.

Калісьці ўсё зямным жыццём жыло...
Бяру гладыш, ён пахне вінаградам —
застолле, пэўна ж, весела гуло
на знаных святах...

І па другарадных.

Вулкан маўчаў.
Між шатаў лісцвяных
тут не музейна —
палка і прыгожа
жылі пампейцы.
Сведкам плоці іх
закамянеўся нескаромны ложак,
бо тая ноч,
што млела ад цыкад,
і млечных зорак над гарамі вея
не вешчавалі дымны камняспад
на галаву стамлёнае Пампеі.

Везувій барадаты,
ён не раз
шпурляў у сцены
валуны крутыя.

Пакуль вулканы спяць,
спакойна і для нас,
бо людзі мы,
усюды мы такія.

Хоць нешта нас трывожыць на зямлі,
мы глушым страх
на лепшае надзеяй,
а ўсё ж, усё ж
і мы не раз маглі
прадухіліць
пакутныя пампеі.

Адзін прамень,
адзін прамень вясёлы
нанізвае пацеркі расы.
І ціш...
А вуха прыкладзі да долу —
таемныя пачуеш галасы.

Мне цёплы шэпт,
з камення шэпт чуцён.
Як матылёк краплісты у бурштыне,
ён з тых, апошніх для пампейцаў
дзён
у лаве схаладналай, мабыць, стыне.

У камянях уздыбленых,
няйначай,
імгненні затаіліся жыцця.

Чуваць:

нібыта побач скача мячык...

Чуваць:

смяецца жвавае дзіця.

**І тут, дзе мёртва папалее магма,
б'е проста ў сэрца
першае тваё
з ружовых вуськаў
сонечнае:**

«МА-МА!»

Ах, магма!

Магма!

Ах, жыццё маё!

Няўжо, няўжо

ты можаш абарвацца

на слове,

на паўслове,

як было,

і недарэчна, мусіць, развітацца

**з тым, што ў нябыт так момантна
сплыло?!!**

**Тут нават птушкі гнёздаў не віюць,
арол мясціну гэту аблятае.**

**І паспрабуй пяску рукой чарпнуць —
дык і зямля тут нейкая не тая.**

**Ну, хоць бы дзе галінка ці сцябло
ці хоць бы ўбачыць парасончык кропу!**

І гэта ўсё,
усё гэта было
у самым цэнтры
матухны-Еўропы!

Аж па спіне пабеглі мурашы.
Хутчэй, хутчэй —
дзе з лабірынтаў выйсце?
Хутчэй туды,
дзе чуцен гул шашы,
дзе людзі,
дзе шуміць пад ветрам лісце.

Хутчэй!
Хутчэй!
Вулканны сэрца гром.
Хут-чэй!
Хут-чэй! —
пад скабы б'е гарача.
...Але чакай...
Там нехта за вуглом,
на тратуары,
бесклапотна скача...

Дзяўчынка?
Не.
А можа, прывід?
Не!
Смутлявая,
дзе коскі з матылькамі...

Яна яшчэ не бачыла мяне
і звонка шкельца кінула
на камень.

На шэры камень,
на лабаты той,
што ўлез па плечы
у зямныя спраты.
Яго рунліва кволаю рукой
размалявала крэйдай
на квадраты.

Адна ў цясніне
старажытных сцен,
на вуліцы,
дзе пыл курыць стагоддзяў
і дзе трыпутнік нават
не расце
між камянёў
у змрочнай прахалодзе.

Адна...
Адна...
Абуднаю парой —
нібы пылінка
у далоні веку —
была яна.
І цэлы свет над ёй
ускінуў думна
сонечныя вейкі.

Адна

у гэтым горадзе зямным.

Адна

у незямной нямой пустэчы...

З Везувія курыцца шызы дым.

Спявае галасок яе аб нечым

на незнаёмай мове,

а вакол

маўчаць глухія сцены і калоны,

бы слухаюць,

як звонка будзяць дол

тых чыстых словаў радасныя звоны.

Яе паклікаў нехта:

— Наталет!..

А ёй, маленькай шчабятусе,

смешна.

З дзвярэй выходзіць прыбіральшчык-дзед,

зграбае смецце з камянёў няспешна.

Ён у занятку, пэўна ж, ад начы.

Яму ніхто пасля не скажа:

«gracija»

са зграі той турысцкай саранчы,

што кожны камень тут рукой абмацвае

і што гатова звесці прах памней

па чарапку і па кавалку гліны

(ратуюць жа у Рыме Калізей

з кар'ераў дальніх

шчэбеню машыны).

Ах, людзі, людзі!
Што за дзівакі!
І я там быў —
магу сябрам хваліцца.
Ды толькі смех чыёйсьці там дачкі
не дасць мне больш на іншае забыцца.

Тады, як чуўся між двароў пустых
вясёлы смех пампейскае дзяўчынкі,
успомніўся мне травастой густы,
над Прыпяццю вярбовыя галінкі.

Чаму я ўспомніў гэта —
не скажу...
Імя пачуў?
Такое ж у дачушкі.

Абедзвюх вас я ў сэрцы калышу,
маёй Зямлі
маленечкія птушкі!

★

На Прыпяці,
у эпіцэнтры лета,
дзе бродзіць дух
мядзвянае травы,
адкрыюцца
душы тваёй і ветру
зялёныя рачныя астравы.

А ступіш там —
ажно салодкі жах,—
між траў і лоз
ты расцячэшся быццам,
як звіснуць над табой
у міражах
усе паляны
выспелай суніцы.

На тонях плёскаю
шчупаковых зграй —
з-пад карчаў дубовага, няйначай,
цалёе ў сыты карасёвы рай
зацінелы гарпун шчупачы.

Кудлач-туман у гнуткіх чаратах
над заваддзю
гняздо заранкі гушкае,
і ад кастра такі духмяны пах —
рыбацкая там закіпае юшка.

Наталачка,
ты бачыла, як сонца
пунсовы ветразь развінае свой,
як нават самай непрыкметнай зёлцы
спявае дзень мядзвянаю асвой?..

Як над ракой,
над балацянным логам
мацуе ліпень крылы бацянам?

**...Тады пара...
На плечы нам — дарога.
Хай спадарожным
вечер будзе нам.**

**Ах ты, Наташка,
клопат твой дзіцячы:
ты мітусішся
з думкаю адной,
каб толькі не забыць блакітны мячык.
Знайшлі, нарэшце,
ды бяром з сабой.**

**І ўжо нясе туманная вада,
буруніцца глыбіннымі віркамі,
і, як пункцір,
далёкая града
на нас ідзе зялёнымі штуршкамі.
Цягліцы парадніліся з вяслом —
праз сэрца пульс,
праз радасць і старанне
ты чуеш,
як таемны метраном
імгненні ліча
на рачным экране.**

**Напэўна ж так
пульсуе час дарог,
дзе чалавек
імгненным векам крочыць.**

Ад той пары, як выйдзе за парог
і ўдарыць далеч мроістая ў вочы,
свае ён адкрывае астравы
на вечнай карце,
што жыццю аснова —
і першую сцяжыначку ў бары,
і першае
зямной любові слова.

З вандроўкі першай,
дзе грымяць грамы
у залатых вытоках
нашай памяці,
жывём мы,
плачам,
радуемся мы,
зялёнаю абвеяныя замеццю
імгненняў тых,
што цепляцца ў вачах
ці саланеюць горкім успамінам.

А кнігаўкі трывожныя крычаць,
ды вее бераг пухам тапаліным.

Плыве лаза...
Шырэюць вокал плёсы...
Шыбуюць баржы з лесам і рудой.
Паромчык-саматужнік
над вадой
навіс зялёнай шапкай сенакосу.

А з сенажаці, з гушчароў,
здалёку —
аж рэха недзе ценькае ў лясах,—
схмялелая ад зелянцовых сокаў,
звініць востраязыкая каса.

Пакуль іскрыцца травастой расою
і не шкадуе ценю шчыры бор,
спатнелы ліпень
ходзіць за касою
ля сот чмяліных
і кратовых нор.

Усё жыве —
звініць,
плыве,
калыша.
За гаем мора трызніцца рацэ.
Ушчэрць налітая расою ціша
сцяблом зялёным ломіцца ў руцэ.

Прайшоўся шолах па галлі,
па лузе.
Пашыўся ў вярбоўнікі асот.
З-за гаю выплывае «кукурузнік» —
крылаты і нястомны палявод.

Стракозы мітусяцца па лаззі
і падаюць на хвалек срэбных

складкі,

дзе плёскаюцца сытыя язі
пад чорнаю страхой бабровой хаткі.

З вярбінкі гівал вотчыну акіне
і зазвініць, схмялелы,
у галлі.

...Яны, як мы...

Яны ва ўсім такія ж,
маленькія насельнікі зямлі.

Зямля калыша спеўныя іх гнёзды,
мяняе пакаленні, што лісты.

Ды і ў птушых песнях
ёсць свой роздум,
і ў іх любві,
вядома ж,
свой матыў.

А дзе выток?
Адзіны той,
спрадвеку
зямную роднасць
сэрцам што дае,
што быў і ёсць
гаючым самым лекам,
адзіным пават
для душы твае?..

...Любві выток...

Ён, можа, між травы

крынічыць праз засмяглае карэнне,
дзе спелых зёлак дробнае насенне
калышацца, нібыта астравы.

Там жытні вецер.
Там рамонку сонца
і акаём туманны без граніц.
І цішыня ў зялёнай абалонцы
там шырака распласталася ніц.

Там след бацькоў.
Там векавыя сцежкі.
Там песні,
як гаручая сляза,
і серабрыста свеціцца арэшнік,
і чырванее купкамі лаза.

Вакол, куды у хату ні зайдзі,
дыхне ад печы
дух гарача-кменны,
а на сцяне,
у хаце,
між кісейных,
бялюткіх,
нібы воблака,
гардзін —
жаўцее фоталетапіс сямейны.

Твой род — зямны.
Араў зямлю і сеяў,

і за яе
ён гінуў да пары.
Ва ўсім,
як ёсць,
не меў ён фарысеяў,
і лёс
бясмерцем род твой адарыў.

Ва ўсім —
як ёсць! —
мужык, ратай упарты,
ён сілу чэрпаў
з роднае зямлі.
Над Прыпяццю
дуброў вячых варты —
ад кольцаў год
ажно звіняць камлі.

★

Востраў травамі нас абняў
і абсыпаў пяском гарачым.
У зеніце буслінага дня —
буры сонечныя, ныйначай.

Плавяць неба пратуберанцы.
Мройным гарам дыхнула здалёк:
ледзь калышацца на люстранцы
вечер —
крылы агнём апёк.

Скоч у засень —
спякота схлыне.
Там калоцяць асіннік гарачыкі.
На вадзе,
паміж кос багавіння —
паліваныя сонцам гарлачыкі.

А малой жа —
адна пацеха!
Прыглянулася ў кветках аса ёй.
Назбівала малочных арэхаў
і, хаваючыся,
лузае.

Вачаняты — танцуюць чорцікі! —
Дзвюх планетак гарэзных рух.
— Тата, глянь,
я сарвала коціка!..
— Мама, глянь,
аблятае пух!..

Сыпле, сыпле расяныя словы,
як зярняты з таго каласка.
А ў руках ужо —
мячык гумовы.
Скача смех
пад лісцём вербняка.

То пад сонца ўзяціць,
то па жоўтым,

па гарачым,
сыпучым пяску
скача мячык між лапак асоту,
узнімаючы пыл і луску.

А на ім,
на блакітным,
прыкметны
акіяны і мацерыкі,
што разлогам сваім
сусветным
цёпла лашчацца
да рукі.

Блякне сонечная карона.
Адчуваеш:
з-пад навісі хмар
прахалодай дыхнула,
азонам,
навальніцаю блізкай
у твар.

★

А ў потным сквары
млява дрэмлюць лозы
і заедзь па-над заваддзю імжыцца.
У блізкіх хмарах
вогненныя лёзы
скрыжоўвае грымотна навальніца.

Укрыта Прыпяць
пеннаю шумою.
Звініць ланцуг,
прымкнуты да карча.
Ды не баіцца бліскавіц малое,
сініцца радасць светлая ў вачах.

Што бляск і гром!
Не страх ён,
а забава.
Пакуль не зведаў прысмаку бяды,
пакуль мядовым духам
веюць травы,
а ўжо счакаўшы,
зведаўшы,
тады, калі дыхне,
закруціць,
завіруе,
змяшаўшы неба дымнае
з зямлёй,—
тады адчуеш сілу агнявую
і голы страх
навісне над табой.

Хутчэй пад шаты звіслага галля!
Лапочуць у лісці цяжкія кропкі.
Паўзе навала дымная.

Здаля
залева сунецца.
Лугі прамоклі.

Ужо малоціць...
Як яшчэ!
З-за вуха —
налева і направа!
Абалонь
зямную ён,
 пярун,
 раскроіў глуха,
ажно ў карчэўі
 крышыцца агонь.

Ты ўся дрыжыш.
Ты мокрая да ніткі.
А скрозь — вада,
маланак неспакой.
На грамавыя вогненныя зліткі
расшчодрылася неба над ракой.

Аддам цяпло
 расхрыстаных грудзей
табе,
маё малое птушанятка,
мой свет зямны,
мая дачушка Натка.

Вяршалінамі шчыра бор гудзе,
дзе ля вады
каля бабровой хаткі
дзе ручкі
у разгойданым галлі

блакітны шар
у нітках паралеляў
стрывожана, дрыготка абвілі,
ад холаду крынічнага дрыжэлі.

Ды, пэўна ж, вецер дзіка ашалеў,
калі,

спярша дыхнуўшы ў твар гарача,
паклаў на хвалі вершаліны дрэў,
і падхапіў,

і кінуў мяч дзіцячы
у вадавей,
у кіпень,
у прастор,
дажджом замглёны і громагалосы,
дзе неба,
Прыпяць,
разгайданы бор —
усё сякуць маланак вострых косы.

Слязінкі загарэліся ў вачах.
Я суцяшаў,
■ выціраў дажджынкi,
туліў камочак цёплы да пляча —
маю сваволю,
любую дзяўчынку.

Тады

пад навальнічны рокат злы
ці думаў я,

што гэтак жа прад намі
не толькі можа счэзнуць мяч малы,—
мацерыкі,

абмытыя марамі,
сагрэтыя праменнем і травой,
дзе вольніца норд-остам і пасатам,
дзе спаконвек плывуць над галавой
лясоў і хмараў сінякрылых шаты;
дзе салаўі схмялелыя звіняць
і ходзіць жыта аж да небакраю.

Блакіт і далеч...
Сэрцам не абняць —
такая шыр калышацца зямная!

Я толькі сёння гэта зразумеў
сярод руінаў мёртвае Пампеі,
і горны гром,
што тут калісь грымеў,
і ўсе грамы,
што на зямлі грымелі,
што дратавалі,
нішчылі яе,
ўразаліся ў глыбасты грунт граніту
штораз адчайней
і штараз глыбей
няшчаднымі зубамі дынаміту.

Мяняліся абліччы гарадоў —
палілі іх смяротна навальніцы.

Чарнее голле веснавых садоў,
усё было — яшчэ учора быццам.

Усё жыве яшчэ
той даўні боль
у кожным доме,
кожнай нашай хаце,
і скрозь гадоў
задымленую золь
трывожыць сэрца
успамінак маці.

Зямля бацькоў!
Ці кожная вярста,
балючая вярста твая пазнана?!
Той горны час
ля мірнага кастра
зноў апячэ слязою партызана.

Слязою, пэўна ж, выліў тую быль,
абняты жытнім і птушыным гоманам,
задуманы, як пушча, Янка Брыль
у росным полі па-над быстрым Нёмнам:

«Новая хата ў адной з наднёманскіх вёсак. Садок на градах, у агародчыку кветкі. І часта тварык дзіцячы за чыстай, вялікай шыбінай,— як толькі хто стукне брамкай. У хаце на сцяне — выцвілы здымак пад шклом — партызанская конніца, цэлы ўзвод, і камандзір у кепачцы, Арцём Маляўка. Побач — тры ружы з лісцем — дзіцячая вышыўка, «ланцужком».

А над усім гэтым — восем фотапартрэтаў. Цьмяных, з бязлітаснай рэтушшу, перазнятых ды павялічаных з маленькіх, пяціміпутных здымкаў мясцовага аматара ці валачашчага партача. Бацька і маці, таксама, як яны, старая цётка, малодшая Арцёмава сястра і брат, першая жонка з дзвюма дзяўчынкамі. Усе яны загінулі тут, у роднай вёсцы. Дзевятага фотапартрэта няма. Мішку яшчэ не здымалі, здаецца, ці, можа, прапаў яго здымак. Пяць год было сыну. Казалі, ён уцякаў. Таму і магіла яго была за гумнамі. Была. Бо летась іх з чатырох магілаў перанеслі ў адну, над якой паставілі помнік. Дзвесце шаснаццаць чалавек. Так падлічылі раней, па памяці, кожны сваіх. А Мішку адкапалі аднаго. Бацька сам яго пераносіў. І сам расказваў мне, што ў той магіле разам з астанкамі сына быў яго мячык.

«Чырвона-сіні, вялікі. Нібы сягоння помню, як я яго купляў... Палажыў яму мячык той зноў...»

Гісторыя!

Ты помніш гарады,
авеяныя славаю герояў.

Ты салютуеш тым,
хто ад арды
іх адстаяў

гарачаю крывёю.

І помніш ты
аўстрыйскі гарадок,
у засені каштанавай Браўнау,

дзе дахі чарапічныя —
ў радок,
пад навабранцаў
стрыжаныя травы.

І вуліца там
Зальцбургер-фарштадт,
і дом Адольфа,
ката з усіх катаў.

Гісторыя,
ты помніш!
Там,
дзе жыў вар'ят,
там сёння дом адчынен
для вар'ятаў.

Каб помнілі,
каб ведалі,
каб зноў,
калі над светам
вісне небяспека,—
што парушына,
рэзаўся б той дом
у чыстым воку
маладога века.

Прагорклы дымам
наш дваццаты век
на абеліскі,
помнікі багаты.

Вунь,
з-пад яго захмараных павек,
глядзяць на нас
усіх Хатыняў
хаты.

І ўздоўж сцяжын
ці там,
дзе магістраль
ламае хуткасцю
вятры Еўропы,
цябе сустрэне
кожная вярста
пагостам сумным,
што слязой акроплены.

Світае далеч,
млее збажына,
расяны колас
спелы
долу гнедца.
Не веру я,
што гэта цішыня,
бы ў сорака першым,
выбухне ў сэрцах.

У руках зноў
на танкі
вараць сталь,
над галавой знішчальнік горла людзіць.

У Хірасіме надпіс прачытай:
«Спакойна спіце!

Больш таго не будзе!»

Спакойна спаць?..

Ды толькі не жывым!..

Нясём цяжар тваіх трывог,

Дваццаты.

Мы думаем падуладныя тваім,
твае патэнцыяльныя салдаты.

Мы — моцныя.

Спатрэбіцца калі,

усе як ёсць мы стаць у строй гатовы.

Мы думаем аб дзецях,
аб Зямлі,

і дзеля іх — і справы ўсе,
і словы.

А злыдні як?..

І ў іх жа дзеці ёсць

(жыццё спрадвек ідзе сваім парадкам),

і іх жа сэрцы, пэўна,

песціць млосць

бацькоўскае любові

да нашчадкаў?..

Свой час

за хуткасць,

за прагрэс люблю.

І ўсё ж,
 прызнацца,
я душой баюся
за тое,
 чым живу
і што раблю,
за тое,
чым па праву ганаруся.

Пятнаццаць тон —
на кожным сёння з нас.
І трыццаць тон
на нас з табой,
 дачушка,
падрыхтаваў у спратах
горкі час
і можа раптам
вогненна абрушыць,
і ў стылай лаве
сэрцы скамяніць,
і спапяліць зямлю
агнём пакуты.

Адно — рассекчы
цененькую ніць —
крануцца кнопкі
 ядзернага пульта.

Нялёгка шар зямны
рукам трымаць:

пятнаццаць тон
памнож на міліярды!..
А далей што?
І далей памнажаць?!
Благія з арыфметыкай той жарты.

Ужо чуваць,
як дыхае,
як грозна
то ў Афрыцы,
то ў Азіі грыміць
смяротны кратэр...
Людзі,
будзе позна!
Пара самазабойства нам спыніць!

Няўжо ў Зямлі,
калыскі чалавецтва,
ад туманоў зраселай,
гэткі лёс —
урэшце стаць
арэнаю калецтва,
салёным морам
роспачы і слёз?!

Няўжо ж яна
змярцвелаю Пампеяй
між шэрых сцен
спусцелых гарадоў
пасля жалобна

попел свой развее —
людей звуглелых,
вёсак і садоў?

Няўжо над вулкай
выпаленай
магмай
галактыкаю рэха наплыве
апошнім словам
чалавецтва:

«МА-МА...»

Ты чуеш?
Чуеш,
як вулкан раве?!

Паслухайце,
і дойдзі і араты,
зноў пад нагамі
грозны смерч гудзе,
клякоча ярасны гарачы кратэр.
А дзе ратунак?
Выйсце тое дзе?!

Як ёсць цяпер,
урэшце так выходзіць:
свой лёс рашаць
планета нам дала.
А у жыцці —
перагартай стагоддзі! —
за існасць спрэчка вечнаю была.

Каса ці камень...

Меч альбо арала...

Руіны... ляды —

ў пушчы стогн лася...

Але ж яшчэ планета не стаяла

перад трывогай гэткаю,

уся.

На ёй вясна

пупышкі распусціла,

то — выраю зялёныя агні.

І на экранах —

што там? —

птушак крылы

ці бамбавозы гэта ў вышыні?..

І вусцішна,

няўцямна і жахліва:

памыліцца камп'ютэр,

а тады...

Скрозь

веснавое сонечнае мліва

ахутвае блакітам

гарады.

А мне дзяўчынкі бачацца шчаслівыя

праз мроіва,

праз белыя сады.

Ажно сляза накруціцца

гаручая:

вясна ім дорыць гэткі спеўны свет!

.

**Дзяўчынкі дзве
навекі неразлучныя —
Наташка з італійкай Наталет.**

Мінск — Рым — Пампея — Мінск

1980

БІЯГРАФІЧНАЯ ДАВЕДКА

Генадзь Пятровіч Пашкоў нарадзіўся 23 сакавіка 1948 года ў вёсцы Ліпавічы Чашніцкага раёна Віцебскай вобласці. Пасля разам з бацькамі пераехаў на сталае месцажыхарства ў Смаргонскі раён Гродзенскай вобласці. У 1966 годзе скончыў Войстамскую сярэднюю школу і ў тым жа годзе паступіў на вучобу ў Беларускае дзяржаўнае ўніверсітэце. Закончыў факультэт журналістыкі.

Працаваў рэдактарам на Беларускім радыё, літаратурным супрацоўнікам, адказным сакратаром, намеснікам галоўнага рэдактара часопіса «Полымя».

У калектыўным зборніку маладых універсітэцкіх паэтаў «Узлёт» (1967) пабачылі свет першыя вершы паэта.

Першы зборнік вершаў «Кляновік» выйшаў у 1975 годзе.

Генадзь Пашкоў — аўтар паэтычных кніг «Дыстанцыя небяспекі» (1979), «Гравюры дарог» (1981), «Зямлю слухаю» (1983), «Маналог на кастрышчы» (1986), «Дзяўчынка з блакітным мячыкам» (1986).

Напісаў кнігу нарысаў пра рабочы клас

рэспублікі «Будзень як свята». Адзін з аўтараў дакументальнага фільма «Я зямлю люблю так...».

За паэтычныя зборнікі «Дыстанцыя небяспекі» (Мінск, «Мастацкая літаратура», 1979) і «Красный жаворонок» (Москва, «Молодая гвардия», 1977) Генадзь Пашкоў удастоены прэміі Ленінскага камсамола Беларусі.

З м е с т

«Стыне ў ядраных кроплях расы...»	5
«Імчаць нас да ракі...»	6
Млын	7
«За скрыжаваннем пуцявін...»	8
Верасень	9
Зазімак	10
«Пад Новы год завеі калядуюць...»	11
Бацька	12
Жураўліная пара	14
«Вечар сіверны, сіні...»	17
«Веча над барознамі...»	18
Ляўкі	19
«Возера, налітае зарою...»	20
Высакагор'е	21
«На пагорках гарыць беразак...»	22
«Старапа мая лясная...»	23
«Была ты такою маленькай...»	25
«Як сіні плёс...»	26
Каракумскі канал	27
«Па-над Палессем верталёт...»	29
«Даследавалі вучоныя...»	31
«З нас кожны мае...»	32
«Не дай мне, божа...»	33
Дарога дадому	35
Хата	37

Сенакос	39
Капаткевічы	41
«Лясныя пагоркі...»	44
Позняя размова	46
«Імгненная юнацтва прыгажосць...»	48
Дарога ў Сахары	49
Партрэт Скарыны ў Падуі	50
Да Урала!	52
«Ледзяное мора на Таймыры...»	54
Таежны пасёлак	56
«Мерайцеся, людзі, на лясы...»	58
«Адчуваю і чую радзей...»	59
Неспазнаная песня	60
Пад сузор'ем Стронгі	61
«Што пражыта...»	62
На зямлі спаконвечнай	64
Гудзевічы: май, туман ад бэзу	66
Прыпяць	68
«Мітусімся...»	70
Човен	72
Я рыбаком быў у арцелі	74
Добраахвотнікі ў пекла	76
Над глухатой, над мітуснёй, над страхам	78
Мой род — народ вялікі	80
У Міхайлаўскім дождж	83
Скрыжалі Ленінграда	84
Імем барыкад	86
«За чубы хапаюцца піты...»	89
«Елкі пад Расонамі...»	91
«Пакуль першая смуга...»	93

На Крэўскай градзе	94
Маналог на кастрышчы	96
Жанчына на караблі	99
«Назвала...»	101
«Капяжы...»	103
«Вось і ўсё...»	105
Дзяўчынка з блакітным мячыкам. <i>Паэма</i>	106

Пашкоў Г.

П 22 Крокі: Вершы, паэма.— Мн.: Маст. літ., 1988.—
142 с.: іл.— (Б-ка беларус. паэзіі).

ISBN 5-340-00112-1

Кнігу склалі лепшыя лірычныя вершы і паэма «Дзяўчынка з блакітным мячыкам». Паэзія лаўрэата прэміі Ленінскага камсамола Беларусі Генадзя Пашкова — гэта роздум над сучаснымі праблемамі і над той спадчынай, што пакінулі нам нашы дзяды і бацькі, воіны і сейбіты, трывога аб лёсе нашай планеты, усяго чалавецтва, гэта светлая песня каханай...

П $\frac{4702120200-011}{М 302(03)-88}$ 112—88

ББК 84 БЕЛ 7

Літаратурна-художественное издание.

Пашков Геннадий Петрович. ШАГИ. Стихи, поэма.

Минск, издательство «Мастацкая літаратура».

На белорусском языке

Літаратурна-мастацкае выданне

Пашкоў Генадзь Пятровіч. КРОКІ. Вершы, паэма.

Загладчык рэдакцыі Г. С. Шупенька. Рэдактар Л. Р. Законнікава. Франтыспіс І. А. Дземкоўскага. Афармленне В. С. Юрчанкі. Мастацкі рэдактар Л. Я. Прагін. Тэхнічны рэдактар А. Б. Барадзіна. Малодшы рэдактар С. І. Расянчук. Карэктар Т. В. Трубач.

ІБ № 2930

Здадзена ў набор 13.07.87. Падп. да друку 09.11.87. АТ 07728. Фармат $60 \times 90 \frac{1}{32}$. Папера друк. № 1. Гарнітура звычайная новая. Высокі друк. Ум. друк. арк. 4,50. Ум. фарб.-адб. 5,63. Ул.-выд. арк. 4,16. Тыраж 2700 экз. Зак. 605. Цана 70 к.

Выдавецтва «Мастацкая літаратура» Дзяржаўнага камітэта БССР па справах выдавецтваў, паліграфіі і кніжнага гандлю. 220600, Мінск, праспект Машэрава, 11.

Мінскі ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга паліграфкампінат МВПА імя Я. Коласа. 220005, Мінск, Чырвоная, 23.